

Kontribusyon ng kababaihan sa paghubog ng lipunang Pilipino: Isang komparatibong pagsusuri

Acala, Michell T. ✉

Leyte Normal University, Philippines (michellet_acala@lnu.edu.ph)

Received: 1 June 2026
Available Online: 14 June 2026

Revised: 7 June 2026
DOI: 10.5861/ijrse.2026.26254

Accepted: 12 June 2026

ISSN: 2243-7703
Online ISSN: 2243-7711

OPEN ACCESS

Abstrak

Mula pa sa kasaysayan, ang kababaihan ay nakaranas na ng iba't ibang uri ng pagtrato, pagtanaw, at mga konstruksyong panlipunan na humubog sa kanilang mga gampanin sa lipunan. Ayon kay Que (2018), nararapat lamang na igalang ang kababaihan dahil sa kanilang mahahalagang ambag sa lipunan at sa kanilang mahalagang pakikipagtuwang sa kalalakihan, lalo na sa pagpapatatag ng pamilya at pagpapaunlad ng pamayanan. Ginamit sa pag-aaral na ito ang kwalitatibong disenyo ng pananaliksik sa pamamagitan ng komparatibong tekstuwal na pagsusuri upang masuri ang mga kontribusyon ng kababaihan sa paghubog ng lipunang Pilipino. Nagsagawa ang mananaliksik ng paghahambing at pagsusuri sa mga piling pag-aaral at tinukoy ang mga umiiral na puwang o kakulangan sa mga natuklasan ng mga ito kaugnay ng mga layunin ng pag-aaral. Tiyak na sinuri sa pag-aaral ang imahen ng kababaihan sa lipunan, ang kanilang mga gampanin, at ang kanilang mga ambag sa pag-unlad ng sambayanang Pilipino. Lumabas sa mga natuklasan na ang kababaihan ay may iba't iba at mahahalagang kontribusyon sa paghubog ng lipunang Pilipino na masasalamatin sa kanilang imahen at mga tungkuling ginagampanan sa lipunan. Ang mga ambag na ito ay nakaugat sa kasaysayan, paniniwala, tradisyon, at kultura ng Pilipinas. Sa kabila ng mga karanasan ng diskriminasyon at pang-aapi sa iba't ibang yugto ng kasaysayan, patuloy na naipakikita ng kababaihan ang kanilang lakas, katatagan, kakayahang mamuno, at kakayahang makapag-ambag sa iba't ibang larangang panlipunan, pangkultura, pampolitika, pang-ekonomiya, at pampamilya. Ipinakikita rin ng pag-aaral na mahalaga ang pagkilala at pagpapahalaga sa mga kontribusyon ng kababaihan upang maisulong ang pagkakapantay-pantay at mapanatili ang isang maunlad at makataong lipunan.

Mga Susing Salita: kababaihan, imahen, gampanin, kontribusyon, lipunan

Kontribusyon ng kababaihan sa paghubog ng lipunang Pilipino: Isang komparatibong pagsusuri

1. Abstract

Throughout history, women have experienced various forms of treatment, perceptions, and social constructs that have shaped their roles in society. According to Que (2018), women deserve respect because of their significant contributions to society and their vital partnership with men, particularly in strengthening families and fostering community development. This study employed a qualitative research design through a comparative textual review to examine the contributions of women in shaping Philippine society. The researcher conducted a comparative analysis of selected studies and identified existing gaps and limitations in their findings in relation to the objectives of the study. Specifically, the study examined the image of women in society, their roles, and their contributions to the development of the Filipino community. The findings revealed that women have diverse and significant contributions to the shaping of Philippine society, as reflected in their social image and the roles they perform. These contributions are deeply rooted in Philippine history, beliefs, traditions, and culture. Despite experiencing discrimination and oppression across different historical periods, women continue to demonstrate strength, resilience, leadership, and the capacity to contribute to various social, cultural, political, economic, and familial spheres. The study further highlights that recognizing and valuing women's contributions is essential in promoting equality and sustaining a progressive and humane society.

Keywords: women, image, roles, contribution, society

2. Introduksiyon

Itinuturing na hiyas ng lipunan ang mga kababaihan. Sila ay may angking kakayahan, katalinuhan, kagandahan, at kabutihan ng loob na karapat-dapat bigyan ng pagpapahalaga. Simula sa kasaysayan, ang kababaihan ay marami nang pinagdaanan kung saan ay iba't ibang konsepto, pagturing, at pagtanaw ang inuugnay sa kanila. Hanggang sa kasalukuyan, marami pa ring isyung pangkababaihan ang talamak sa lipunan. Lingid sa kaalaman ng karamihan na ang kababaihan ay malaki ang kontribusyon sa paghubog ng lipunang Pilipino. Ayon kay Que (2018), nararapat lamang na irespeto ang kababaihan dahil malaki ang kontribusyon ng mga ito sa lipunan at siyang katuwang ng mga kalalakihan sa lahat ng bagay lalo na sa usaping pampamilya. Sa katunayan, noong ika-24 ng Agosto, nagbigay ng parangal ang Komisyon ng Wikang Filipino (KWF) at ang Philippine Commission on Women sa mga kababaihang malaki ang naiambag sa lipunan. Tinagurian itong 2012 Gawad Parangal sa Natatanging Kababaihan. Sa kabila ng mga parangal na ito ay marami pa ring mga kababaihan ang nakakaranas ng diskriminasyon sa lipunan at hindi binibigyan ng pagrespeto.

Batay sa CEDAW Primer, ang diskriminasyon laban sa kababaihan ay malinaw na paglabag sa mga prinsipyo ng pagkakapantay-pantay at paggalang sa karapatang pantao" na siyang kumikitil sa partisipasyon ng babae, kapantay sa lalaki, sa lahat ng larangan ng kaunlaran at kapayapaan. Samakatuwid, ang pagkilala sa kontribusyon ng kababaihan sa paghubog ng lipunang Pilipino ay pagpapakita ng pagpapahalaga sa kanilang karapatan at paggalang sa kanilang pagkatao. Kaya naman, ang pag-aaral na ito ay naglalayon na alamin ang iba't ibang kontribusyon ng mga kababaihan sa paghubog ng lipunang Pilipino batay sa iba't ibang resulta ng pag-aaral ng iba't ibang mananaliksik. Tinitiyak na matutugunan ang mga sumusunod na tiyak na layunin: (1) imahe ng kababaihan sa lipunan, (2) gampanin ng kababaihan, (3) kontribusyon ng kababaihan sa paghubog ng lipunang Pilipino.

Paglalahad ng Suliranin - Ang mga kababaihan ay mayroong kontribusyon sa paghubog ng lipunang Pilipino. Ang pagsusuring ito ay naglalayong matugunan ang mga sumusunod:

- imahe ng kababaihan sa lipunan
- gampanin ng kababaihan
- kontribusyon ng kababaihan sa paghubog ng lipunang Pilipino

3. Metodolohiya

Ang pag-aaral na ito ay isang kwalitatibong pag-aaral sa pamamagitan ng komparatibong tekstuwal na pagsusuri upang maihambing at masuri ang mga natuklasan, tema, at pananaw na nakapaloob sa mga piling pag-aaral hinggil sa kontribusyon ng kababaihan sa lipunang Pilipino. Nagkaroon ng paghahambing at pag-uugnay sa resulta ng mga isinagawang pag-aaral ng iba't ibang mananaliksik kaugnay sa kontribusyon ng kababaihan sa paghubog ng lipunang Pilipino. Susuriin ng mananaliksik ang gap na makikita sa iba't ibang resulta ng pag-aaral upang matugunan ang mga layunin. Magsisilbing hakbang sa pagsusuri ang mga sumusunod:

- **Unang Hakbang.** Imahe ng Kababaihan. Unang susuriin ng mananaliksik batay sa gap na nakapaloob sa iba't ibang pag-aaral ay ang pagtukoy sa imahe ng kababaihan sa lipunan. Ang pagtukoy sa imahe ng kababaihan ay batay sa pagtanaw ng lipunan sa larawan ng kababaihan ayon sa kanilang gampanin, responsibilidad, at karanasan.
- **Ikalawang Hakbang.** Gampanin ng Kababaihan. Ang sunod na tutukuyin ng mananaliksik ay ang gampanin ng mga kababaihan sa lipunan, ang inaasahang papel na nila na malaki ang naitutulong sa paghubog ng lipunang Pilipino. Magsisilbing gabay ng mananaliksik ang gap na nakapaloob sa tatlong pag-aaral.
- **Ikatlong Hakbang.** Kontribusyon ng Kababaihan sa Paghubog ng Lipunang Pilipino. Ang pinakahuling bahagi ng pananaliksik na sisipatin batay sa gap ng tatlong pag-aaral ay ang tungkol sa kontribusyon ng kababaihan sa lipunan. Iisa-isahin ng manunuri ang mga kontribusyon ng kababaihan batay na rin sa resulta ng paghahambing at pag-uugnay sa tatlong napiling pag-aaral.

Pahayag sa Paggamit ng AI. Gumamit ang mananaliksik ng ChatGPT (OpenAI, GPT-5.5) bilang pantulong sa pagbuo, pagsasalin, at pagrebisa ng ilang bahagi ng manuskrito, kabilang ang abstrak, metodolohiya, at ilang bahagi ng pagtalakay. Ang lahat ng output na nabuo ng AI ay sinuri, inedit, at bineripika ng mananaliksik upang matiyak ang katumpakan at kaangkupan ng nilalaman. Walang kumpidensyal o personal na datos ang ipinasok sa AI tool. Ang mananaliksik ang may ganap na pananagutan sa lahat ng nilalaman ng pag-aaral.

4. Resulta at Interpretasyon ng Datos

Nakapaloob sa bahaging ito ang resulta ng isinagawang analisis ng mananaliksik kaugnay sa kontribusyon ng kababaihan sa paghubog ng lipunang Pilipino. Ang analisi na ito ay batay sa resulta ng isinagawang pag-aaral ng iba't ibang mananaliksik.

Imahen ng Kababaihan sa Lipunan. Ang pagtanaw ng lipunan sa imahen ng kababaihan ay isa sa malaking usapin na binibigyang-tuon mula noon hanggang sa kasalukuyan. Samu't saring isyu ang inuugnay hinggil sa pagtrato sa mga kababaihan at hindi makatarungang pagpapahalaga sa kanilang karapatan. Maraming pagtingin ang inuugnay ng lipunan sa kababaihan batay sa kanilang gampanin, responsibilidad, gawi, at maging ang historikal na konteksto ng mga karanasan ng kababaihan.

Batay sa isinagawang pagsusuri ni Rojas (2020) sa nobela sa cyberspace, may iba't ibang uri ng babae sa lipunan na nagpapamalas ng kahinaan dahil pumayag itong apihin o abusuhin, may babae naman na nagpapakita ng katatagan at pagiging maparaan upang harapin ang mga pagsubok sa buhay sa ngalan ng pag-ibig. May mga isyung nakakaimpluwensya sa pag-unlad ng kababaihan batay na rin sa ekonomik, pulitikal, sosyal at kultural na salik. Ang pagkatao ng kababaihan sa lipunan ay tintingnan ayon sa kanilang paniniwala, istatus, papel sa pamilya.

Sa pag-aaral ni Rojas (2020), makikita na may dalawang mukha ng kababaihan sa lipunan – mahina at matapang. Inilarawan sa kanyang pagsusuri na ang mahinang babae ay hinahayaang apihin at abusuhin ang kanyang sarili at dahil na rin ang lipunan mismo ang may kakulangan ng pagpapahalaga sa pagkatao ng mga kababaihan. Ang babaeng matapang naman ay may kakayahang makipagsapalaran sa agos ng buhay, at nanatiling matatag anuman ang pagsubok na dumating.

Si Gorumba (2019) ay nagsagawa ng pagsusuri sa mga maikling kuwento kung saan ang mga ito ay sumasalamin sa kultura ng Palompongans. Ang mga naisulat na maikling kuwento to ay nasaksihan ng manunulat o di-kaya’y kanyang naranasan gaya na lang ng kultura ng pag-aasawa at kung paano ituring ang kababaihan. Lumabas sa kanyang pag-aaral na ang babae ay pinapahalagahan katulad ng isang hiyas. Makikita rin sa pagsusuri ni Gorumba (2019) na ang pagpapakita ng delicadeza ay isang konsepto na inuugnay sa kababaihan at pakikisama sa taong mamahalin. Nakita sa kanyang mga sinuri na maikling kuwento na isa sa mga ito ang tumalakay sa paghingi ng dote bago ikasal ang babae. Maaaring hindi na ito ngayon ginagawa nang karamihang mga Pilipino pero may mangilan-ngilan pa rin ang gumagawa nito sa kasalukuyan sa bayan ng Palompon. Sa kwentong “Bitag sa Baboy Ramo” ay magpapahalik o papasukin ang lalaki sa loob ng kanilang dampa dahil natatakot sa sasabihin ng iba. Ang pag-uugaling ito ay mararamdaman o makikita pa ngayon. Batay sa pagsusuri ni Gorumba (2019), makikita ang paglalarawan sa isang babae na parang katulad ng isang itlog na kailangang pakaingatan sapagkat mahirap kung ito’y mabasag. Ang babae sa lipunang Pilipino ay umaayon sa kung ano ang tama sa lipunan at kapag siya ay nakagawa ng isang bagay na taliwas sa pananaw ng ilan ay kaagad siyang mababansagang, “parang hindi dalagang Pilipina”.

Samantala, si Liwanag (2015) ay nagsagawa ng pag-aaral hinggil sa mahahalagang aspekto at puntos ng kaisipan ng pilosopong Pilipina, feminista, aktibista, at madreng si Sr. May John Mananzan. Ayon sa pagsusuri ni Liwanag (2015), tiningnan ni Mananzan ang pagkukulang ng mga Pilipino sa isyu ng panlipunang pagkakapantay-pantay, lalo na sa usapin ng kasarian. Sa mga sanaysay at talumpati ni Mananzan, matingkad ang imahen ng isang lipunang binabagabag ng mga sumusunod na suliranin: patriyarkal na relihiyon, dispalinghadong politikal na ekonomiya, patriyarkal na kultura, at patuloy na epekto ng kolonisasyon. Nang ipataw ng mga Espanyol ang kultural na modelo at patriyarka, inalis ang mga Pilipina sa pampublikong espasyo at itinulak sa mga tahanan at kombento. Itinuro pa ang modelo ng pagkababaeng halaw sa imahen ng Birheng Maria. Nagiging domestikado ang kababaihan gawa ng kahalagahan sa pagkabirhen. Binansagan pang mga mangkukulam at tagapaglingkod ng masasamang elemento ang makakapangyarihang babaylan. Tinuruan ang mga sinaunang Pilipinong tanggapin ang pagdurusa tulad ng pagtanggap ni Hesus ng Nazareth sa sinapit na pagpapasakit.

Noong dumating ang mga Amerikanog kolonisador, pinalakas nila ang modelo ng Iberyang pagkababaeng may imahen ng ika-19 siglong Amerikanong babae. Gayunman para kay Mananzan, hindi tuluyang naiwaksi ng makapangyarihang kultural na imahen ng mujer indigena dahil sa kolektibong alaala sa mga sinaunang Pilipina. Makikita ito sa modernong babaylan na si Marianita Villariba, at sa historikal na pigura ni Gabriela Silang (1731-1763), Melchora Aquino (1812-1919), at Gregoria de Jesus (1875-1943). Gayundin ang mapayapang aktibismo ng kababaihang Kalinga na lumaban sa proyekto ng rehimeng Marcos ukol sa Chico River dam at Suprema ng Ciudad de Mystica de Dios sa Mount Banahaw na si Isabel Suarez.

Batay sa isinagawang pag-aaral ng mga mananaliksik na sina Gorumba (2019), Rojas (2020), at Liwanag (2015), makikitang ang kababaihan ay may imaheng bahagi na ng kulturang Pilipino mula pa sa panahon ng katutubo, mananakop, at mapahanggang sa kasalukuyan. Sa kabila ng opresyong naranasan at mababang pagtingin ng lipunan, ang babae ay may imahen na inihahalintulad kay Birheng Maria. Siya rin ay matapang, malakas, matalino, at may kakayahang ipaglaban ang sarili. Ang imahen ng isang katutubong Pilipina ay mananatili hangga’t may mga kababaihang pinapahalagan, iginagalang, at binibigyang-pagkilala sa kanyang pantay na karapatan sa lipunan.

Gampanin ng Kababaihan. Bilang bahagi ng lipunang Pilipino, ang mga kababaihan ay mayroong iba’t ibang papel na ginagampanan. Ang gampanin ng kababaihan ay nakabatay sa lipunang kanyang pinagmulan at

kinabibilangan. Ang mga ito ang nagsisilbi niyang pundasyon sa mga gawi sa araw-araw. Batay sa iba't ibang pag-aaral, ang kababaihan ay may mga gampanin sa lipunan na maaaring nakaugat sa kasaysayan, relihiyon o paniniwala, kaugalian, at kultura.

Sa isinagawang pag-aaral ni Rojas (2020), ang babae ay may gampanin sa aspetong ekonomik, relihiyon, pulitikal, sosyal, at kultural. Ang babae ay inaasahang marunong magtrabaho ng mga gawaing-bahay, may kakayahang maglingkod sa bayan, may kakayahang mag-alaga ng pamilya, at may pagsamba sa Diyos ayon sa nakagisnang paniniwala. Batay sa pag-aaral, ang gampanin ng isang babae sa tahanan ay pagiging isang modelo at inspirasyon sa mga anak upang mamuhay na may taglay na magandang pag-uugali. Ang pagpapakita sa kakayahang pansining ay inaasahang lilingin ng isang babae upang maipamalas ang kanyang natatanging kakayahan.

Masasalamain rin sa pagsusuri ni Gorumba (2019) na ang babae ay may gampaning natatangi sa paghubog ng lipunang Pilipino. Ang babae bilang mahalagang bahagi ng isang pamilya ay malaki ang papel sa paghubog ng mga batang taglay ang pagpapahalagang moral at ispiritwal. Replektibo rin sa mga sinuring akda ni Gorumba (2019) ang papel ng kababaihan sa pagsunod sa nakagawiang kultura ng lugar na pinagmulan na ilan na lamang ang sumusunod sa kasalukuyan. Ang ganitong sitwasyon ay mainit na usapin kung saan maraming kababaihan ang tumataliwas sa nakagawiang tradisyon ng bayan dulot ng pagbabago ng panahon at iba't ibang konteksto na iniuugnay sa pagkakapantay-pantay ng karapatan ng kababaihan sa lipunan.

Malalim naman na tinalakay ni Liwanag (2015) ang mga pagbabago sa gampanin ng kababaihan sa lipunan dulot na rin ng opresyon at diskriminasyon na masasalamain sa mga pilosopiya ni Mananzan. Sa paaralan, isang ekspektasyon na dapat magaling sa asignaturang wika at literatura ang mga babae, at sinasanay ang mga babae upang maging pasibo, maamo, tago, maging tagasuporta. Dagdag pang matuto dapat ang mga babaeng manamit at mag-make-up dahil hinuhubog na ang pinakaultimong mithiin nila sa buhay ang makahanap ng lalaking magbibigay sa kanila ng "happy ever after." Iniaatas ang gawaing-bahay sa mga babae tulad ng pagluluto, paglilinis, at maging paglalaba ng mga damit ng mga kapatid na lalaki. Itinatanim sa isipan ng mga batang babae na kapag nawala na ang kanilang pagkahirhen, wala na silang kwenta. Ipinaiisip sa kanila na ang pinakapinal nilang layunin ang magpakasal, magkaanak, at gawing matibay ang pamilya anomang mangyari, gayong may ilang mapagsamantalang asawang pisikal at emosyonal na silang binubugbog. Binigyang-linaw ni Liwanag (2015) na sa lipunang patriyarkal tulad ng Pilipinas, pinakamakapangyarihan ang mass media sa reproduksyon ng mga ideya sa kasarian at estereotipo. Sa mga naratibong palabas, ibinibigay sa kababaihan ang mga minorityang papel, pagiging estupido, o malaswa.

Batay sa tatlong pag-aaral, ang gampanin ng kababaihan ay repleksyon ng kanilang imahen bilang isang Pilipina. Ang pagiging isang babae ay hindi lamang nangangahulugang pagiging isang magandang dilag sa lipunan kundi kaakibat din nito ang kanyang mga responsibilidad tungo sa pagkakaroon ng isang maunlad at matiwasay na lipunan. Sa tatlong pag-aaral, parehong binigyang-diin ang papel ng babae bilang ina o "ilaw ng tahanan". Iniuugnay rin ang konsepto ng pag-ibig ng isang babae sa kanyang asawa at mga anak. Makikita kung paano hinuhubog ng isang lipunan ang pagkatao ng isang babae at kung paano ang kababaihan ay nagbibigay-ambag sa pag-unlad ng pamilya, sosyedad, at iba pang aspeto. Samakatuwid, ang babae ay may gampaning mamuhay nang matiwasay, magsilbing ina sa kanyang mga anak, at magpamalas ng angking talento sa iba't ibang larangan na malaki ang maiiambag sa lipunan.

Kontribusyon ng Kababaihan sa Paghubog ng Lipunang Pilipino. Ang paghubog sa kakayahan at talento ng kababaihan ay nangangailangan ng tuon at pagpapahalaga upang mas malinang at maging kapaki-pakinabang sa lipunan. Katulad ng ano mang kasarian, ang kababaihan ay maraming kontribusyon tungo sa paghubog ng lipunang Pilipino. Mula pa sa kasaysayan ng bansa, makikita kung paano nakibaka ang mga kababaihan upang maipagtanggol ang Inang Bayan. Masasalamain din sa mga aklat kung paano nagsilbing hulmahan ng paghubog ng lipunang Pilipino ang mga kababaihan batay na rin sa kanilang mga gampanin.

Mula sa isinagawang pag-aaral ni Rojas (2020), nakita niya na ang kababaihan ay may angking talento na

ipinapamalas at ang mga ito ay nakatutulong sa pagtataguyod ng pagka-Pilipino ng ating bansa. Naipapamalas kung gaano kagaling ang mga babaeng Pilipina sa iba't ibang larangan taliwas sa pagkakaroon nito ng mababang pagtingin mula sa lipunan. Ang kanilang paniniwala, istatus, papel sa pamilya, at ang kakayahan sa sining at mass media ay nagpapatunay lamang sa tunay na karanasan ng mga babaeng Pilipino at tumatak bilang Pilipina.

Ayon naman sa pag-aaral ni Gorumba (2019), ang pagpapakita ng kababaihan ng wastong pag-uugali ay malaki rin ang kontribusyon sa paghubog ng isang sosyedad na may pagkakaunawaan at pagkakaisa. Bilang babae, siya ay magsisilbing modelo sa kanyang mga anak na malaki rin ang papel sa paghubog ng lipunang Pilipino. Ang pagtuturo ng kagandang-asal sa mga kabataan ay susi sa paghubog ng isang Pilipinong may pagmamalasakit sa bayan. Ang pagpapahalaga naman sa kulturang nakagisnan ay malaking kontribusyon ng kababaihan tungo sa pagpapanitili ng identidad ng pagka-Pilipina at pagiging mamamayan ng Pilipinas.

Samantala, binigyang-diin ni Liwanag (2015) na bago pa dumating ang mga dayuhan, may sariling hirarkiya ang sinaunang lipunan na pinamumunuan ng mga lider ng tribo. Sa komunidad na ito, kagalang-galang ang sinaunang Pilipina gawa ng kanilang kakayahang mamuno, manggamot, magsilbing tulay sa espiritwal na mundo, mag-alay sa mga diyos at diyosa, at magsilang ng mga indibidwal sa susunod na henerasyon. Base pa sa mga nakalap na impormasyon sa pre-kolonyal na Pilipina ayon kay Teresita Infante: pantay ang mga mana, gawaing-bahay, at oportunidad sa edukasyon sa anak na lalaki at babae. Matayog ang estado ng mga sinaunang Pilipina, kaya hindi isinasagawa ang pagbibigay-dote (dowry); katunayan, lalaki pa ang nag-aalay ng mga regalo at serbisyo sa pamilya ng babae. Bukod dito, nakita ng mga manunulat na Espanyol ang Pilipina na tinawag nilang *mujer indigena* bilang may kakayahang mangasiwa, may mataas na moral, kapansin-pansin sa industriya, may kapasidad na magsakripisyo, magaling sa pagdedesiyon, at may sensitibidad. Sa pagsusuri ni Liwanag (2015) ay inilahad niya ang iba't ibang organisasyon na nagtataguyod sa karapatan ng kababaihan at naglalayong ipagtanggol ang sino man mula sa opresyon at diskriminasyon. Sa tulong din ng mga organisasyong ito ay mas naipakita ang kakayahan ng mga kababaihan sa paghubog ng lipunang Pilipino hindi lamang sa aspetong pampamilya kundi maging sa pampolitikal, panrelihiyon, pang-ekonomik, at maging sa aspetong sosyal.

Mula sa mga nabanggit na pag-aaral, masasalamin na ang kababaihan ay may angking kakayahan upang maging magulang, pinuno, manggagawa, alagad ng sining, at huwaran ng isang maunlad at payapang lipunan. Sa kabila ng opresyong nararanasan, tinitingnan pa rin sa tatlong pag-aaral ang natatanging kontribusyon ng kababaihan sa paghubog ng lipunang Pilipino na nakaugat na rin sa kasaysayan, paniniwala, tradisyon, at kulturang nakagisnan. Samakatuwid, ang pantay na pagtingin sa kababaihan sa lipunan ay dapat na bigyang-pagpapahalaga sapagkat bahagi rin sila ng pag-unlad ng lipunang Pilipino.

5. Kongklusyon at Rekomendasyon

Kongklusyon - Batay sa isinagawang pagsusuri, natuklasan na ang kababaihan ay may mahalagang papel at malaking kontribusyon sa paghubog ng lipunang Pilipino. Sa iba't ibang panahon—mula sa pre-kolonyal, panahon ng pananakop, hanggang sa kasalukuyan—makikita na ang kababaihan ay naging bahagi ng pagpapaunlad ng pamilya, komunidad, kultura, at bansa. Bagama't nakaranas sila ng diskriminasyon, opresyon, at mababang pagtingin ng lipunan, nananatili silang matatag, matapang, at may kakayahang makibahagi sa iba't ibang larangan. Lumabas din sa pagsusuri na ang imahen ng kababaihan ay nahubog ng kultura, relihiyon, tradisyon, at panlipunang pananaw. Inilarawan ang kababaihan bilang ilaw ng tahanan, huwaran ng kagandahang-asal, at tagapagtaguyod ng pamilya. Gayunpaman, ipinakita rin ng mga pag-aaral na ang kababaihan ay hindi lamang limitado sa gawaing-bahay kundi may kakayahan ding mamuno, makilahok sa gawaing panlipunan, pampolitika, pang-ekonomiya, at pangkultura.

Bukod dito, pinatunayan ng mga pag-aaral na ang kontribusyon ng kababaihan ay makikita sa pagpapanatili ng kulturang Pilipino, paghubog ng pagpapahalagang moral at espiritwal, pagtatanggol sa karapatan, at pagtataguyod ng pagkakapantay-pantay sa lipunan. Ang kanilang kakayahan, talento, at determinasyon ay nagsisilbing inspirasyon sa pagbuo ng isang maunlad, makatarungan, at mapayapang lipunan. Samakatuwid,

mahalagang kilalanin, pahalagahan, at igalang ang kababaihan bilang katuwang sa pag-unlad ng bansa. Ang pagbibigay ng pantay na karapatan at oportunidad sa kababaihan ay hindi lamang pagkilala sa kanilang dignidad kundi isang mahalagang hakbang tungo sa higit na pag-unlad ng lipunang Pilipino.

Rekomendasyon - Inirerekomenda na higit pang paigtingin ng mga institusyong pang-edukasyon ang mga programang magpapalawak sa kamalayan ng mga mag-aaral hinggil sa kahalagahan, karapatan, at kontribusyon ng kababaihan sa lipunang Pilipino. Mahalaga ring magsagawa ng mga seminar, talakayan, at gawaing pangkomunidad na magbibigay-diin sa pagkakapantay-pantay ng kasarian upang mabawasan ang diskriminasyon at estereotipong pagtingin sa kababaihan. Sa pamamagitan nito, higit na mauunawaan ng lipunan ang tunay na papel at kakayahan ng kababaihan sa iba't ibang larangan. Inirerekomenda rin na patuloy na suportahan ng pamahalaan at iba't ibang organisasyon ang mga programang nagtataguyod sa kapakanan at karapatan ng kababaihan, lalo na sa usapin ng edukasyon, trabaho, kalusugan, at proteksiyon laban sa pang-aabuso. Mahalaga ring kilalanin at pahalagahan ang ambag ng kababaihan sa pagpapanatili ng kultura, paghubog ng pamilya, at pagpapaunlad ng lipunan upang magsilbi silang inspirasyon sa susunod na henerasyon. Para naman sa mga susunod na mananaliksik, maaaring palawakin pa ang pag-aaral sa pamamagitan ng pagsasama ng iba pang pananaw, karanasan, at kontemporaryong isyu hinggil sa kababaihan upang higit na mapalalim ang pag-unawa sa kanilang mahalagang papel sa paghubog ng lipunang Pilipino.

6. Sanggunian

- Gorumba, Jennifer A. 2019. Pagsasalin at Pagsusuri ng Akdang Panitikan ni Jesus Sanchez. *Asia Pacific Journal of Multidisciplinary Research*, Vol. 7, No. 1. Retrieved from: <http://oaji.net/articles/2020/1543-1585281163.pdf>
- Liwanag, Leslie Ann. (2015). Ang Pilosopiya ni Sr. Mary John Mananzan, OSB. *Kritike*. Volume Nine, Number Two. Retrieved from http://www.kritike.org/journal/issue17/liwanag_december2015.pdf
- Mapa, S. (2018, May 26). Kababaihan, malaki ang kontribusyon sa lipunan! *RMN Networks*. <https://rmn.ph/kababaihan-malaki-ang-kontribusyon-sa-lipunan/>
- Philippine Commission on Women. (n.d.). CEDAW Committee. <https://pcw.gov.ph/cedaw-committee/>
- Philippine Commission on Women. (n.d.). Parangal sa mga natatanging kababaihan. <https://pcw.gov.ph/parangal-sa-mga-natatanging-kababaihan/>
- Rojas, Victoria Y. (2020). *Analisis ng Kababaihan sa Cyberspace: Larawan at Tugon*. Cebu Normal University. Di-nalathalang disertasyon

